

Mitä ovat valvotut käyttötilat?

- Valvottujen käyttötilojen tarkoituksena on tarjota terveydenhuollon työntekijöiden ohjauksessa ja valvonnassa oleva tila huumausaineen käyttöön.
- Tavoitteena on vähentää huumeita käyttävien sairastuvuutta ja kuolleisuutta sekä lisätä huume-ongelmista kärsivien elämänlaatua ja hyvinvointia. Lisäksi tarjotaan turvallinen ympäristö ja puhtaat välineet huumeiden (pisto) käyttöön, opastetaan turvallisempiin käyttötapoihin ja tuetaan pääsyä päihdehoitoon ja muiden palveluiden piiriin.
- Tilat voivat olla kiinteitä- tai liikkuvia, ja ne sijaitsevat pääosin alueilla, jossa huumeita käytetään julkisilla paikoilla.
- Käyttötilan lisäksi tiloista löytyy usein oleskelutila sekä mahdollisuus hepatiitti- tai hiv-testeihin, rokotuksiin ja haavanhoitoon. Joissakin yksiköissä on ainetunnistuspalveluja.
- Käyttötiloja on ollut käytössä Euroopan maissa vuodesta 1986 lähtien (2). Suomessa ei vielä ole käyttötiloja.

Ketkä käyttävät käyttötiloja?

- Palvelu on suunnattu täysi-ikäisille huumeongelmista kärsiville ihmisille.
- Toiminta on anonyymia. Asiakkaat rekisteröidään palvelunkäyttäjäksi nimimerkillä.
- Kansainvälisten kokemusten mukaan toiminnalla on onnistuttu auttamaan kaikkein vaikeimmin tavoitettavia ihmisiä, jotka pistävät huumeita kaduilla tai muissa julkisissa tiloissa. Osa asiakkaista on asunnottomia ja heillä on usein myös muita pitkäkestoisia ongelmia (2).
- Asiakkaat käyttävät huumeita pääasiallisesti pistämällä. Joissakin tiloissa on tarjolla oma tila huumeiden polttamiseen.
- Palvelu ei ole tarkoitettu huumeita satunnaisesti käyttäville.

Kansainvälisiä tutkimuksia ja kokemuksia käyttötiloista

- Käyttötiloja on toistaiseksi kahdeksassa Euroopan maassa sekä Australiassa ja Kanadassa. Yhteensä tiloja on maailmassa tällä hetkellä noin 100 (3).
- Tiloista on tehty jonkin verran tutkimusta Euroopassa, Australiassa ja Kanadassa (1,6,7). Tutkimusten laatu ja metodologia vaihtelevat (1).
- Tutkimusten mukaan käyttötilat voivat:
 - lisätä huumeita käyttävien tietoa ja osaamista turvallisemmista huumeiden käyttötavoista ja omasta hyvinvoinnista
 - vähentää yliannostuskuolemia (heroiini, muuntohuumeet)
 - vähentää tartuntatautien ilmaantuvuutta (HIV, C-hepatiitti, verenmyrkytykset ym.)
 - auttaa asiakkaita pääsemään muihin päihdepalveluihin ja -hoitoon
 - vähentää huumeita käyttävien kokemaa stigmaa ja syrjintää ympäristössä
 - vähentää julkisissa tiloissa tapahtuvaa huumeiden käyttöä ja siitä muille aiheutuvia haittoja, kuten roskaamista ja järjestyshäiriöitä (4,7,9)

Käyttötilojen haasteet ja mahdolliset hyödyt Suomessa

- Puolet suomalaisista kannattaa käyttötilojen kokeilua yliannostuksien vähentämiseksi ja käytön ehkäisemiseksi julkisilla paikoilla. (5)
- Suomen lainsäädäntö ei toistaiseksi mahdollista käyttötilojen kokeilua.
- Helsingin kaupunki on tehnyt valtioneuvostolle lainsäädäntöaloitteen käyttötilan kokeilun oikeuttavan erillislain säätämisestä.
- Suomessa huumeiden käyttö on pääasiassa sekakäyttöä. Käyttötilat voivat yliannostusriskin vähentämisen lisäksi opastaa sekakäytön vähentämiseen sekä turvallisempaan pistämiseen, joka voi ehkäistä pistämiseen liittyviä infektioita ja muita ongelmia (3,4,7,9). Tilan olemassaolo voi vähentää yksin tapahtuvia käyttökertoja, joihin liittyy yliannostusriski.
- Käyttötiloilla voi olla katuturvallisuutta kohentava vaikutus, sillä ulkona tapahtuva käyttö keskittyy usein tietyille alueille. Haasteeksi saattaa muodostua huumeidenkäyttöön liittyvien ilmiöiden kasaantuminen käyttötilan lähiympäristöön. (3,4,7,9)

Mitä käyttötila vaatii onnistuakseen?

- Tilan pitää olla siellä, missä käytetään julkisesti paljon huumeita.
- Tilan pitää olla helposti saavutettava ja lähellä huumeita käyttäviä ihmisiä, jottei välimatka muodostu esteeksi.
- Yhdessä käyttötilan asiakkaiden kanssa tulee sopia uudesta toimintamallista ja heitä tulee osallistaa ympäristö- ja naapurustotyöhön. (Esim. pistämisvälineiden siivoustalkoot, osallistuminen yhteisiin keskusteluihin alueen toimijoiden kanssa). (7)
- Käyttöhuonekokeilulla on hyvä olla poliisin ja alueen yhteisön tuki (Varsinkin naapurusto, kaupat, ravintolat).
- Avoin ja läpinäkyvä keskusteluyhteys eri osapuolten kesken auttaa ehkäisemään ongelmia. (7)
- Työntekijöiden kouluttamiseen ja työnohjaukseen on varattava resursseja. Myös henkilöstöä tulee olla riittävästi.
- Asiakkaita voidaan kouluttaa ensiapu- ja turvallisuustaidoissa.
- Toimintaa tulee arvioida ja seurata monipuolisesti.
- Huono suunnittelu voi heikentää lähialueen turvallisuutta ja viihtyvyyttä. (10)

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN
JÄRJESTÖVERKOSTO

ept-verkosto.fi

Lähteet ja lisää tietoa:

1. Caulkins, J.P., Pardo, B. & Kilmer, B. (2019) Supervised consumption sites: a nuanced assessment of the causal evidence. *Addiction* 114 (12): 2109–2115 onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/add.14747
2. EMCDDA (2018) PERSPECTIVES ON DRUGS. Drug consumption rooms: an overview of provision and evidence emcdda.europa.eu/system/files/publications/2734/POD_Drug%20consumption%20rooms.pdf
3. Helsingin kaupunki (2019) Valvotun huumeidenkäyttötilan selvitystyöryhmän raportti dev.hel.fi/paatokset/media/att/3c/3c1dcc3a2e353199e33502aa9417a63ef015b.pdf
4. Kailanto, S. (2018) Huumeiden käyttötilat. Taite-lehti, Irti Huumeista ry 3/2018 www.e-julkaisu.fi/irti-huumeista/taite/3-2018/mobile.html#pid=8
5. Karjalainen, K.; Pekkanen, N.; Hakkarainen, P. (2020) Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992–2018. Raportti 2/2020 THL. julkari.fi/bitstream/handle/10024/139059/URN_ISBN_978-952-343-441-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
6. Ng ym. (2017) Does evidence support supervised injection sites? *Canadian Family Physician* Nov 63 11, ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5685449
7. Peltola, E. (2020) Huumeidenkäyttötila Helsinkiin. Selvitystyö valvotun, turvallisen huumeidenkäyttötilapilotin käynnistämisestä Helsinkiin. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. YAMK.
8. Potiér ym. (2014) Supervised injection services: what has been demonstrated? A systematic literature review. *Drug and Alcohol Dependence* Dec 1. pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25456324
9. THL (2020) Huumeiden käyttöhuoneet. thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/huumeetutkimus/huumeetoytameilla-ja-maailmalla/huumeiden-kayttohuoneet
10. Voutilainen, N. (2019) Valvotun huumeidenkäyttötilan vaikutus yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö. 12/2019. theseus.fi/bitstream/handle/10024/267637/ON_Voutilainen.pdf?sequence=2&isAllowed=y6

Valvotut käyttötilat

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN JÄRJESTÖVERKOSTO